

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея
докторів наук із державного управління»**

Громадська організація «Асоціація науковців України»

«Наука і техніка сьогодні»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*

Випуск № 14(28) 2023

Київ – 2023

Publishing Group «Scientific Perspectives»

**Public Scientific Organization «Ukrainian Assembly of
Doctors of Sciences in Public Administration»**

Public organization «Association of Scientists of Ukraine»

"Science and technology today"
*("Pedagogy" series, "Law" series, "Economics" series,
"Physical and mathematical sciences" series, "Technics" series)*

Issue № 14(28) 2023

Kiev – 2023

**«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право»,
Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»):
журнал. 2023. № 14(28) 2023. С. 637**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки (спеціальності – 015 - Педагогічні науки; 076 - Економічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу присвоєно категорію "Б" із права (спеціальність – 081 Юридичні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894 журналу присвоєно категорію "Б" із техніки (спеціальність - 122 Комп'ютерні науки)

Журнал видається за підтримки Міждержавної гільдії інженерів консультантів, Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 25.12.2023, № 6/12-23)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

Головний редактор: Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Лауреат Премії Президента України для молодих вчених, Лауреат Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок, академік Академії наук вищої школи України, Заслужений юрист України (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Артемчук Володимир Олександрович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є. Пухова НАН України (Київ, Україна)
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Волк Павло Павлович — доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Гирка Ольга Ігорівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету (Львів, Україна)
- Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету аеронавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дівізніок Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, Завідувач відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)
- Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна)
- Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна)
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Квасніков Володимир Павлович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)

- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кузьмич Людмила Володимирівна - доктор технічних наук, головний науковий співробітник Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Куніцький Сергій Олегович - кандидат технічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник науково-дослідної частини Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Лук'ячук Олександр Петрович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин та обладнання Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Маджд Світлана Михайлівна - доктор технічних наук, професор , професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління (Київ, Україна)
- Мануель Давид Массено - доцент відділу права та захисту даних, старший науковий співробітник і член координаційного комітету лабораторії UbiNET, запрошений член PDPC, член-консультант комісії цифрового права муніципальних адвокатських колегій Кампінаса та Прая-Гранде (Сан-Паулу), а також Комісії з інновацій, управління та технологій муніципальної адвокатської колегії Гуарульюса, коментатор IODA, почесний член IDEIA Institute, член Наукового комітету MICHN, член EDEN, член-кореспондент RedNAC, член UMAU, член-кореспондент UBAU (Португалія)
- Микитин Тарас Миронович - кандидат технічних наук, завідувач кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Огієнко Микола Миколайович - кандидат технічних наук, професор кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Одарченко Роман Сергійович - завідувач кафедри телекомунікаційних та радіоелектронних систем Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Опанасенко Володимир Миколайович — доцент кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Охріменко (Жмурко) Тетяна Олександрівна - старший науковий співробітник кафедри комп'ютеризованих систем управління Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Поліщук Віталій Васильович — кандидат сільськогосподарських наук , завідувач відділу зрошення, відділення меліорації Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Стахова Анжеліка Петрівна — старший викладач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Фесенко Андрій Олексійович - кандидат технічних наук, асистент кафедри кібербезпеки та захисту інформації Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Київ, Україна)
- Черненко Варвара Петрівна - кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики і вищої математики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна - доктор економічних наук, професор, Академік економічних наук України, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Яцишин Андрій Васильович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

© автори статей, 2023

© Видавнича група «Наукові перспективи», 2023

№ 14(28)
2023

**НАУКА
і ТЕХНІКА**

серія: право, економіка, педагогіка,
техніка, фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Право»

Блинова Д.В., Мацнєва О.В., Шмига В.О.

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ Й ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

13

Бондарчук-Ладна О.В.

ПАРТНЕРСТВО ДЕРЖАВИ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

28

Винокуров В.В.

ПРАВО НА ЗАХИСТ В СИСТЕМІ ПРАВ ЛЮДИНИ

43

Гаран О.В.

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА СИСТЕМУ ОРГАНІВ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ СУДНОПЛАВСТВА ВНУТРІШНІМИ ВОДНИМИ ШЛЯХАМИ

54

Деменко О.Є.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОДАТКОВО-ГРОШОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЩОДО СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

65

Коваль О.М.

ЮРИДИЧНІ ТА ЕТИЧНІ НАСЛІДКИ ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ТВОРИ, СТВОРЕНІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

76

Король В.В.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБМЕЖЕНЬ ЩОДО ВСТУПУ НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ В МИТНИХ ТА ІНШИХ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНАХ

84

Линник О.А.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ

93

Мех Ю.В.

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

101

5

Міщук І.В.	<i>ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА: ПРАВОВИЙ ЗМІСТ І ЛЕГІТИМАЦІЯ</i>	111
Ноняк М.В.	<i>ПРАВО ЛЮДИНИ НА МИР ЯК ПЕРЕДУМОВА ДО МИРОБУДІВНИЦТВА</i>	123
Фоменко В.С., Мартиненко К.В., Чорний Г.О.	<i>ПСИХОЛОГІЯ НЕПРАВДИ. СЛІДЧІ ХИТРОЦІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПАСТКИ: ПРАВОМІРНІСТЬ ТА ДОПУСТИМІСТЬ</i>	132
Цибульник Н.Ю.	<i>УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ</i>	141
Черваньова Д.А., Баженов А.А. Науковий керівник: Овчаренко А.С.	<i>ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ</i>	151

СЕРІЯ «Економіка»

Bobro N.S.	<i>NEW TRENDS IN ECONOMICS: DIGITIZATION</i>	160
Bobro N.S.	<i>EFFECTIVENESS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE IN THE EDUCATIONAL PROCESS</i>	168
Radiev D.V., Kolomiets V.M.	<i>FINANCIAL SECURITY OF THE DIGITALIZATION OF HUMAN CAPITAL</i>	175
Богінська Л.О.	<i>ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДОРОЖНЬО-БУДІВНОГО ВИРОБНИЦТВА</i>	187
Борисова О.В., Гринюк Д.Ю.	<i>ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ</i>	195
Воленщук Н.А., Костенко Ю.О., Поплюйко Я.	<i>КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАСЕЛЕННЯ: СТРАТЕГІЇ, РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ</i>	207

№ 14(28)
2023

**НАУКА
і ТЕХНІКА**

серії: право, економіка, педагогіка,
техніка, фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

Галан Л.В., Левченко В.О.

*СТРАТЕГІЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ КОМПАНІЇ «NETFLIX» НА
РИНКУ ЦИФРОВИХ ПРОДУКТІВ*

227

Джога О.В.

*ВИВЧЕННЯ СТАНУ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ СФЕРИ
ГОСТИННОСТІ МІСТА УМАНЬ*

240

Довганич А.В.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ FINTECH

253

Кобеля-Звір М.Я., Звір Ю.В.

*СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ: АНАЛІЗ ПРОГРАМИ EIT FOOD ДЛЯ
СУЧАСНОГО ХАРЧОВОГО СЕКТОРУ*

261

Кукурудз Р.С.

*ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТА МОДЕЛІ СПОЖИВЧОЇ ПОВЕДІНКИ
ПАРТНЕРСТВО У ВІДНОСИНАХ МІЖ ПІДПРИЄМСТВАМИ*

272

Сливар А.І.

ПРОЦЕС ВИХОДУ СТАРТАПІВ НА МІЖНАРОДНИЙ РИНОК

284

Токар К.С.

*ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ МАРКЕТИНГУ*

294

Федевич Л.С., Жукова К.О.

АНАЛІЗ ЄВРОБОНДІВ В СТРУКТУРІ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

309

СЕРІЯ «Педагогіка»

Бержанір А.Л.

РОЗВИТОК ОСВІТНЬОГО ПРОЄКТУВАННЯ ЗАСОБАМИ ФАНДРАЙЗИНГУ

318

Белінська І.Д., Паничок Т.Я.

*АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ ВІРШІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА*

328

Варнавська І.В.

ФАКТОРИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІВ

340

Василиків І.Б.

*МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ*

350

7

- Войталюк С.В.** **357**
РІВЕНЬ ПРАВОПИСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-ПОЛОНІСТІВ ПІСЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАКТИЧНИЙ КУРС ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ»
- Гурін Р.С.** **368**
ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ
- Дубовик С.Г., Борисовець О.С.** **380**
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННСВОТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
- Замкова Н.Л., Василюшина О.В.** **392**
ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКТИВНОЇ ОСОБИСТІСНОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТА ЯК СУБ'ЄКТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
- Калашник Д.С., Суоровов О.А., Христенко Д.О.** **408**
ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ТА ЗНАЧУЩІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КІБЕРГРАВЦІВ В СВІТОВОМУ КІБЕРСПОРТІ
- Локтева О.Г.** **418**
МЕТОДИКА З РОБОТИ НАПИСАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЕСЕ У СТАРШІЙ ШКОЛІ
- Одарченко В.І.** **425**
ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Рогоза В.В.** **434**
КОНЦЕПТ ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА І STEM-ОСВІТА
- Сиваш С.Б., Соколовська Г.В.** **446**
ВИЩА МАТЕМАТИКА В ЗАДАЧАХ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ
- Сидоренко Т.М.** **459**
РОЗРОБЛЕННЯ ПРОГРАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ДІЛОВОДСТВА
- Стахова І.А.** **469**
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ У ЄВРОПІ

№ 14(28)
2023

**НАУКА
і ТЕХНІКА**

серії: право, економіка, педагогіка,
техніка, фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

Шарова Т.М., Землянський А.М.

ОСВІТА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ: ЦИФРОВЕ СУСПІЛЬСТВО

479

Шевчук Б.В.

*ВІРТУАЛЬНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ*

493

Якімова М.Е., Кін О.М., Собченко Т.М.

*ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЗМІШАНОГО
НАВЧАННЯ*

505

СЕРІЯ «Техніка»

Брусенцев В.О., Сичова М.А.

*ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМ СТІМІНГУ ВІДЕОКОНТЕНТУ НА ОСНОВІ
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ*

517

Гавриш Б.М., Тимченко О.В., Скиба Р.Р.

*ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ
НЕРУХОМОСТІ*

529

Єврейнова Н.А., Іваннікова О.С., Журавель В.В.

*ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИБОРУ ГІДРОІЗОЛЯЦІЇ ДЛЯ ЗАГЛИБЛЕНИХ
СПОРУД, ПРИЗНАЧЕНИХ ДЛЯ РОЗМІЩЕННЯ БАЗ ЗБЕРІГАННЯ
СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ*

539

Жиленко Т.І., Бабич З.А., Штогрін В.О.

*ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АЛГОРИТМІВ ФОРДА-ФАЛКЕРСОНА ТА
ДІНІЦА ДЛЯ ПОШУКУ МАКСИМАЛЬНОГО ПОТОКУ*

550

Лукашевич Я.П., Поліхун А.В., Дмитрієнко О.О.

*АНАЛІЗ СУЧАСНИХ РОЗРОБОК ЕФЕКТИВНИХ СИСТЕМ
УПРАВЛІННЯ БАЗАМИ ДАНИХ*

562

Ніколюк П.К.

*ПРОКЛАДАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ МАРШРУТІВ ЯК ФАКТОР
РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ*

578

Перепелиця А.В., Семенишина І.В., Дмитрієнко О.О.

*МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ НА БЕЗПЕКУ МЕРЕЖ
ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБМІНУ*

595

Савчук Т.О., Мазур А.О.

ІНФОРМАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ

607

9

Соломатін С.Я., Сторчак О.О., Губін В.С., Сініцин А.М., Глебов В.С. **617**
*АНАЛІЗ ПРИЧИН ПОЛОМОК СПОЛУЧНИХ МУФТ ВІДЦЕНТРОВОГО
ПОВІТРЯНОГО КОМПРЕСОРА 101J*

Сорока О.М., Бажак О.В. **629**
*СУЧАСНИЙ ДОСВІД ЩОДО ЗНИЖЕННЯ ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ
ЧИННИКІВ ТА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА РІВЕНЬ
БЕЗПЕКИ СУДНОПЛАВСТВА*

УДК373.31

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-14\(28\)-380-391](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-14(28)-380-391)

Дубовик Світлана Григоріївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти Факультету педагогічної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, <https://orcid.org/0000-0002-8564-0693>

Борисовець Олександра Станіславівна студентка Факультету педагогічної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, <https://orcid.org/0009-0003-9408-9076>

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЕВО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання організації роботи вчителя з розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови. Подано характеристику базових понять дослідження. Досліджено теоретико-практичні підходи до формування мовленнєвої особистості молодшого школяра. Зазначено наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів. Конкретизовано фактори, які впливають на мовленнєвий розвиток учнів. Проаналізовано організаційно-методичну систему роботи вчителя з формування мовленнєвих умінь і навичок учнів початкової школи. Висвітлено ключові аспекти педагогічного процесу, спрямовані на формування та підтримку високого рівня мовленнєвого розвитку та творчості учнів. Проаналізовано психолого-педагогічні аспекти розвитку мовленнєвих умінь і навичок молодших школярів. Розглянуто лінгводидактичні засади організації мовленнєво-творчої діяльності учнів на уроках української мови в початковій школі. Подано завдання і зміст роботи з розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Визначено основні принципи організації мовленнєво-творчої діяльності учнів початкової школи. Конкретизовано етапи методики формування мовленнєво-творчих умінь і навичок молодших школярів на уроках української мови. Зазначено основні напрями роботи вчителя з формування в учнів молодшого шкільного віку мовленнєво-творчих здібностей. Висвітлено завдання, які вчитель має усвідомлювати, щоб керувати мовленнєвим розвитком школярів. Зазначено методичні рекомендації для вчителів початкової школи з питань розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови. Рекомендовано доцільні методи та прийоми, форми та засоби навчання учнів із метою формування в них мовленнєво-творчих умінь. Розроблено

№ 14(28)
2023

НАУКА
і ТЕХНІКА

серії: право, економіка, педагогіка,
техніка, фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

систему вправ і завдань, які доцільно застосовувати на уроках української мови для розвитку мовленнєво-творчих здібностей учнів початкової школи.

Ключові слова: мовлення, мовленнєва особистість, розвиток мовлення, мовленнєві вміння і навички, творчі здібності, мовленнєво-творчі здібності, мовленнєва компетентність, організаційно-методична система.

Dubovyk Svitlana Hryhoriivna, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Primary Education Department of the Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv University, <https://orcid.org/0000-0002-8564-0693>

Borysovets Oleksandra Stanislavivna Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv University, <https://orcid.org/0009-0003-9408-9076>

ORGANIZATION OF THE TEACHER'S WORK ON THE DEVELOPMENT OF SPEECH AND CREATIVE SKILLS OF YOUNGER SCHOOL STUDENTS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS

Abstract. The article addresses actual issues of organizing the work of teachers on the development of junior pupils' speech and creative abilities in Ukrainian language lessons. The basic concepts of the study are described. The theoretical and practical approaches to the formation of primary schoolchildren's speech personality are investigated. The scientific bases of the methodology of primary schoolchildren's speech development are outlined. The factors that influence the speech development of pupils are specified. The organizational and methodological system of the teacher's work on the formation of primary school pupils' speech skills is analyzed. The key aspects of the pedagogical process aimed at forming and maintaining a high level of pupils' speech development and creativity are highlighted. The psychological and pedagogical aspects of the development of primary school pupils' speech skills are analyzed. The linguistic and didactic principles of organizing pupils' speech and creative activity in Ukrainian language lessons at primary school are considered. The tasks and content of the work on the development of coherent speech of junior pupils are presented. The basic principles of organizing the speech and creative activity of primary school pupils are defined. The stages of the methodology for the formation of primary school pupils' speech and creative skills in the Ukrainian language lessons are specified. The main directions of the teacher's work on the formation of primary school pupils' speech and creative abilities are indicated. The tasks that a teacher should be aware of in order to manage the speech development of pupils are highlighted. The methodological recommendations for primary school teachers on the development

of primary school pupils' speech and creative abilities in Ukrainian language lessons are given. The expedient methods and techniques, forms and means of teaching pupils in order to form their speech and creative skills are recommended. A system of exercises and tasks has been created that can be used in Ukrainian language lessons to develop primary school pupils' speech and creative abilities.

Keywords: speech, speech personality, speech development, speech skills, creative abilities, speech and creative abilities, speech competence, organizational and methodological system.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому контексті важливим завданням є ефективна організація процесу навчання української мови для молодших школярів. Одним із ключових складників якісного мовленнєвого розвитку учнів початкової школи є творчість. Незважаючи на наявність різноманітних педагогічних технологій навчання і підходів, проблема організації роботи вчителя з розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів залишається актуальною. На нашу думку, відсутність системного підходу до організації мовленнєво-творчої діяльності учнів на уроках української мови сповільнює процес вивчення української мови на ранніх етапах навчання.

Одним із важливих питань щодо організації роботи вчителя з розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови є розроблення методичної системи і педагогічних стратегій, які сприятимуть оптимальній організації роботи педагога та забезпечать створення стимулювального середовища для розвитку мовленнєво-творчих здібностей учнів, зберігаючи при цьому пізнавальний інтерес дітей та їхню мотивацію до вивчення української мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації в галузі лінгводидактики початкової школи свідчать про важливість дослідження організаційно-методичних основ роботи вчителя з розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів. Ігрові технології, віртуальні інструменти та онлайн-ресурси часто висвітлюються як засоби активізації та розвитку мовленнєвої творчості учнів.

Творчі здібності та мовленнєво-творча діяльність були й залишаються предметом дослідження багатьох учених: як вітчизняних (І.Волощук, С. Гончаренко, Г.Костюк, О.Кочерга, В. Моляко, В. Роменець, М. Холодна), так і зарубіжних наукових шкіл (Л.Богоявленська, Ф. Вернон, Дж. Гілфорд, О. Матюшкін, Я. Пономарьов, Е. Торранс). Дослідники аналізують різні аспекти проблеми розвитку творчих здібностей: їх природу, компонентну будову, критерії та показники розвитку, методи і прийоми формування. Більшість із цих питань досі залишаються дискусійними. Зокрема ґрунтовними є дослідження О. Большакової, Л. Ільмурзіної, С. Рябової, Т. Зотової, О. Гемзюк,

у яких розглядаються сучасні методи, прийоми та засоби розвитку мовленнєво-творчої особистості молодшого школяра на уроках рідної мови. Проте, незважаючи на загальне зростання інтересу науковців до проблеми організації мовленнєво-творчої діяльності в освітньому процесі, питання розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови залишається недостатньо дослідженим.

Огляд наукових досліджень дає змогу ознайомитися з різними підходами і методами організації роботи вчителя з розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів, що може бути корисним для вчителів початкової школи. Крім того, наукові праці дозволяють зрозуміти, які основні напрями роботи вчителя на уроках розвитку мовленнєво-творчих умінь і навичок молодших школярів, які методики є ефективними для навчання дітей різних вікових груп. Отже, зазначені дослідження відображають актуальність проблеми щодо організації роботи вчителя з розвитку мовленнєво-творчих здібностей учнів початкової школи на уроках української мови.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Одним із невіршених питань у цій проблемі є питання з розроблення організаційно-методичної системи, що забезпечить розвиток мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів та дозволить ефективно навчати дітей.

На нашу думку, під час розроблення організаційно-методичних основ роботи вчителя з розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів важливо враховувати індивідуальні особливості учнів, оскільки у навчанні дітей із різними рівнями мовних здібностей доцільно застосовувати диференційований підхід, різні методи і прийоми навчання. У зв'язку з цим, необхідно розробити індивідуальні програми навчання для дітей із різними рівнями мовних здібностей і комунікативної підготовки, що дозволять ефективно розвивати мовленнєво-творчі здібності учнів початкової школи. Крім того, важливо використовувати інтерактивні форми роботи (роботу в парах, роботу у групах), рольові ігри, мовленнєві ситуації, щоб забезпечити формування мовної особистості молодшого школяра.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження організаційно-методичних основ роботи вчителя з розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови.

Виклад основного матеріалу. У Державному стандарті початкової освіти і типових освітніх програмах визначено внесок кожної освітньої галузі в розвиток творчого потенціалу учнів. Зокрема, метою мовно-літературної галузі передбачено розвиток мовленнєво-творчих здібностей молодшого школяра [3, С. 4].

Однією з головних цілей навчання мови і мовлення є формування комунікативної компетентності, пов'язаної з оволодінням усіма видами мовленнєвої діяльності і культурою мовлення.

Творчість є однією з найсуттєвіших форм психічної активності дитини; універсальна здібність, яка забезпечує успіх у різноманітній діяльності дітей. Будь-який творчий акт є результатом її активних пізнавальних та творчих дій. Процес засвоєння мови дитиною є творчим, оскільки передбачає засвоєння норм словотворення.

Як відомо, основними рисами творчої особистості є сміливість думки, схильність до ризику, розвинена уява і фантазія, проблемне бачення, вміння долати інерцію мислення, виявляти суперечності, переносити досвід і знання в нові ситуації, незалежність, альтернативність, гнучкість мислення, здатність до самоуправління. Творча особистість формується у навчально-творчій діяльності [4, С. 5].

Під навчальною мовленнєво-творчою діяльністю молодшого школяра на уроці української мови ми розуміємо процес створення ним нового продукту з опорою на знання з мови, мовно-мовленнєві вміння і навички, коли учень використовує відомі йому способи діяльності, у результаті чого отримує новий для себе підхід до виконання завдання. Причому велике значення має самостійність або часткова взаємодія з учителем на уроці.

У процесі мовної освіти творчий розвиток дітей пов'язують насамперед із мовленнєвою діяльністю. Так, зокрема, Н. Бондаренко, досліджуючи умови розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі мовленнєвої діяльності, до загально-педагогічних відносить такі, а саме: 1) застосування психолого-педагогічних технологій, що забезпечують самостійну активність учнів у процесі творчої діяльності; 2) системність мовленнєвої роботи з учнями в умовах творчо-розвивального середовища [1, С. 22].

На думку Д. Романовської, психолого-педагогічними умовами розвитку творчої особистості школярів у процесі мовленнєвої діяльності, можна вважати такі, а саме: 1) педагогічне стимулювання розвитку творчих здібностей, що здійснюється на основі особистісно зорієнтованого характеру взаємодії вчителя з учнями; 2) активізація творчо-мовленнєвої діяльності учнів початкових класів відбувається на основі збагачення емоційно-чуттєвого та комунікативного досвіду; 3) формування у молодших школярів навичок довільної візуалізації мисленнєвих образів; 4) забезпечення вербалізації уявлень учнів на основі мовленнєво-творчої діяльності; 5) залучення учнів до предметно-пластичної діяльності з метою матеріалізації образів (мовленнєві образи, створені учнями, знаходять свою об'єктивну реалізацію у папері, картоні, нитках, природному матеріалі) [9, С.5].

Уроки української мови мають значний потенціал для розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів. К. Ушинський вбачав їх завдання у виявленні природженої здібності у дітей, яку називають «даром слова», та в навчанні їх свідомо оволодівати цінностями рідної мови і граматики (пізнання логіки мови). Використовуючи усні та письмові вправи,

які поступово ускладнюються, він рекомендував добирати кращі зразки народної творчості (билини, пісні, казки, прислів'я, загадки), а також кращі твори письменників. Успішність реалізації засобів творчого розвитку залежить від особливостей організації навчального процесу вчителем та вміння педагога доречно та в цікавій формі пропонувати завдання учням [8, С.116].

Значний внесок у теоретичне та практичне обґрунтування сутності поняття «учнівська творчість» зробив видатний педагог В. Сухомлинський. На думку педагога, творчість являє собою «найвище духовне багатство людини» та є «джерелом любові до праці». Вона має бути підтримана високими мотивами, почуттями та естетичними емоціями: «Завдяки творчості збагачується емоційне життя, розкриваються задатки, здібності, нахили особистості». Проте важливо навчити творчості, щоб уникати зворотного процесу розчарування невдалими спробами та пошуками легкого витвору, вкорінюючи в підсвідомості учня відчуття необхідного інтелектуального підґрунтя творчості – знань, умінь і навичок.

Процес розвитку творчих здібностей молодших школярів залежить від професійної компетентності вчителя: знання й володіння технологіями навчання й виховання, уміння комбінувати методи і прийоми роботи для розвитку творчих здібностей дітей. Майстерний педагог у своїй професійній діяльності має обов'язково враховувати принцип активності дитини. Знання учнів, розумовий, духовний та культурний розвиток мають спиратися на власні зусилля учнів. Особливу цінність для учня має шлях, який він самостійно обере, розв'язуючи поставлену перед ним проблему. Учень оволодіває знаннями, уміннями і навичками, які у майбутньому зможе застосувати під час виконання аналогічних завдань.

Для розвитку мовленнєво-творчих здібностей більшості учнів важливою є саме роль учителя. Завдання педагога – керувати процесами творчого пошуку, ведучи від простого до складного: створювати ситуації, що сприяють творчій активності та спрямованості школяра, розвивати його уяву, асоціативне мислення, здатність розуміти закономірності, прагнення постійно вдосконалюватися, розв'язувати дедалі складніші творчі завдання [7, С.100].

Науковість, систематичність, свідомість, наочність навчання, зв'язок теорії з практикою, прагнення до міцності знань, уміння навичок – урахування вчителем усіх цих дидактичних принципів уможливить проведення роботи над розвитком мовленнєво-творчих умінь і навичок молодших школярів на високому науково-методичному рівні.

Під час організації навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови рекомендуємо вчителю дотримуватися таких основних положень:

– сутність навчання полягає у приєднанні нових знань до відомих, для чого ці відомі знання слід попередньо відтворити;

– навчання має базуватися на принципі порівняння однієї інформації або думки з іншою, щоб досягти розуміння того, що знання не обмежується сумою інформації і не є скінченим, а є процесом співвідношення різних знань;

– інформація має бути не кінцевим результатом – метою навчання, а її початковим пунктом та інструментом;

– мета навчання не зводиться до запам'ятовування інформації, визначеної в підручниках, а полягає у розвитку здібностей учнів самостійно просуватися в інформаційному просторі;

– необхідно постійно підтримувати учнівську ініціативу.

Дотримання вчителем зазначених положень дає змогу наблизити процес навчання мови і мовлення до якомога природнішого стану.

Чимало вчителів початкових класів із метою розвитку мовленнєво-творчих здібностей дітей упроваджують у щоденну роботу ігрові технології. Ігри важливо проводити систематично і цілеспрямовано на кожному уроці української мови, починаючи з елементарних ігрових мовленнєвих ситуацій, поступово ускладнюючи і урізноманітнюючи їх у міру накопичення в учнів знань, вироблення вмінь і навичок, засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості тощо. У початкових класах застосування гри дає змогу легко привернути увагу і тривалий час підтримувати в учнів пізнавальний інтерес до важливих та складних предметів, властивостей і явищ, на яких у звичайних умовах не завжди вдається зосередити увагу всіх учнів.

На нашу думку, для розвитку мовленнєвої творчості ідеальним є навчання з використанням ігрових елементів, адже саме гра (особливо сюжетно-рольова, або творча) навчає таких обов'язкових для розвитку творчості здібностей, як: моделювання, порівняння, узагальнення, конкретизація, навчання мистецтва доводити, прогнозування під час заповнення пропусків у процесі читання текстів, «проблемні» вміння (бачити, ставити, розв'язувати проблеми). Крім того, гра сприяє внутрішній розкритості, без якої не може бути мовленнєвої творчості.

На нашу думку, значні можливості для розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів має дидактична гра. Це творчий засіб навчання, виховання і розвитку мовленнєвих здібностей, що спрямований на розвиток спостережливості, уваги, пам'яті, мислення, мовлення, сенсорної орієнтації, кмітливості та винахідливості, а тому її доцільно використовувати під час вивчення будь-яких навчальних предметів у початковій школі. Сучасна дидактика, звертаючись до ігрових форм навчання, вбачає в них можливості для ефективної взаємодії педагогів і учнів, продуктивної форми їх спілкування з властивими їм елементами безпосередності й невимушеної зацікавленості.

Дослідниці М. Коновальчук та А. Кукобко розробили систему дидактичних ігор, що мають на меті розвиток провідних психічних процесів, задіяних у творчій діяльності [5, С. 97].

Наведемо приклади дидактичних ігор, які сприяють розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів:

Домалюй картину (учитель демонструє картину, частина якої закрита і невідома дітям. Завдання дітей – уявити зміст закритої частини з наступним порівнянням намальованого художником і уявними образами);

Зміна властивостей (ведучий називає ситуацію, у якій люди, тварини, предмети змінюють свої властивості. Гравцям необхідно передбачити всі можливі наслідки таких перетворень);

Фантастична тварина (учитель розповідає, що у казках зустрічаються тварини, яких немає у житті, але які поєднують в собі особливості кількох тварин (наприклад, русалка – людина і риба; Змій Горинич – трьохголова змія і птах)).

Основними видами роботи, які сприяють розвитку мовленнєво-творчих здібностей на уроках української мови, є написання творів, переказів із творчим продовженням, лінгвістичні ігри, складання і розв'язування ребусів, кросвордів, шарад, робота над створенням казок, загадок; творчі домашні завдання. Важливу роль відіграють творчі самостійні роботи. Вони підвищують інтерес дітей до навчання мови і мовлення, розвивають їх спостережливість, дають змогу самостійно досягати поставленої мети. Крім цього, у таких роботах виявляються індивідуальні особливості мовлення учнів початкової школи.

Розглянемо цікаві прийоми роботи, які стимулюють дітей до вияву мовленнєвої творчості [2]:

1) «від фантазії до малюнка» – учням пропонується описати словами малюнок, який бачать лише вони у своїй уяві; якщо написане здається дитині цікавим, то слова варто «перетворити» у малюнок, що може стати частиною домашнього завдання школяра;

2) замість складання розповіді за малюнками, можна запропонувати учням скласти сценарій мультфільму за цими ж зображеннями (таке завдання підвищує інтерес дітей, дає змогу відчувати себе «справжніми сценаристами», виконуючи звичайне завдання у незвичний спосіб;

3) «музичний твір» – учні описують фрагмент фільму, мультфільму чи вистави (придуманий ними або існуючий реально), музичним супроводом до якого могла б стати прослухана музика;

4) твір-асоціація за мотивами написаного раніше диктанту чи переказу; такий вид роботи дає можливість школярам висловити власне ставлення до змісту попередньо виконаних робіт.

Розвивати мовленнєво-творчі здібності молодших школярів доцільно за допомогою інтерактивного навчання. Застосування інтерактивного навчання здійснюється шляхом використання фронтальних і кооперативних форм

організації навчальної мовленнєво-творчої діяльності учнів, активних методів і прийомів, інтерактивних ігор, що сприяють навчанню мови і мовлення.

Найбільш поширеними є:

1) групова робота, що ґрунтується на принципах одночасності і позитивної взаємодії, однакової участі дітей і їх індивідуальної відповідальності;

2) робота в парах, що дає можливість учням обмінюватись ідеями з партнером і лише тоді озвучувати свої думки перед класом;

3) метод «Мікрофон» привчає дітей по черзі, швидко висловлювати свою думку, позицію чи відповідати на подане запитання;

4) «Мозковий штурм» – ефективний метод колективного обговорення, пошуку рішень шляхом вільного висловлювання думок усіма учасниками, де кожен має можливість виконувати різні ролі: партнерів, що вчаться співробітництва; учасників, які шукають альтернативного вирішення проблеми; мислителів, що аналізують взаємозв'язки між явищами; співробітників, які вміють активно слухати, підтримувати розмову, досягати згоди, домовлятися; експертів, що аналізують проблему; друзів, які спілкуються, довіряють, допомагають одне одному.

5) побудова «Асоціативного куща» – метод навчання, що спонукає дітей думати і висловлюватися вільно та відкрито на певну тему. Спочатку висловлюються і фіксуються найскладніші асоціації, а потім – другорядні. Так «Асоціативний куш» поступово розростається.

Підвищенню мовленнєво-творчої активності учнів на уроках української мови сприяють нестандартні форми їх організації: уроки-конкурси, змагання, вікторини, мандрівки, конференції, уроки-казки, ділові ігри, тематичні ігрові уроки, завдяки яким учні краще та швидше засвоюють навчальний матеріал.

Мовленнєво-творчу роботу на уроках української мови в початковій школі можна умовно розділити на два види: завдання, пов'язані з творчим використанням матеріалів підручника, та додаткові завдання, які самостійно добирає вчитель з урахуванням інтересів, особливостей дітей, власного досвіду. Серед видів робіт, пов'язаних із використанням підручника, можна виокремити такі групи: 1) завдання частково творчого характеру; 2) завдання з творчою основою.

Завдання частково творчого характеру: скласти речення за опорними словами, на запропоновану тему, різних конструкцій, дописати речення, відновити деформований текст, дібрати до нього заголовки, скласти елементарний опис, здійснити елементарний аналіз композиції тексту, порівняльний аналіз текстів різних стилів. Завдання з творчою основою: скласти усне оповідання на тему (за малюнками, опорними словами, реченнями, запитаннями, за зразком), створення розповіді за враженнями від побаченого, прочитаного, за власними спостереженнями, стислий переказ тексту, переказ із заміною особи, твір за початком (кінцівкою).

На нашу думку, однією з головних умов формування обдарованої мовної особистості молодшого школяра на уроках можна вважати навчання дітей нестандартного мислення, формування в них уміння генерувати оригінальні ідеї, акцентувати увагу на об'єкті дослідження. Лише за таких умов можливий розвиток мовленнєво-творчих здібностей дитини.

Ми вважаємо, що застосування досконалої системи навчально-тренувальних вправ і завдань мовленнєвого спрямування в умовах сприятливого освітнього середовища спроможне забезпечити максимальну ефективність розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів. Це дозволить реалізувати ключову ідею Концепції Нової української школи, яка полягає в тому, що «кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини» [6, С.4].

Розкриємо переваги уроків української мови, на яких організована навчально-творча мовленнєва діяльність молодших школярів.

1. На уроці учні розмірковують: сприймають інформацію, аналізують її і формулюють висновки, вільно висловлюються, аргументують власні думки.

2. Знання, здобуті учнями самостійно або під час роботи в парі чи групі, виявляються глибшими і міцнішими.

3. Учні з зацікавленням виконують творчі роботи, складають змістовні тексти.

4. Гнучке і творче мислення докорінно змінює погляди учнів, додає сили і впевненості.

Висновки. Отже, творчість – це діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Ознака творчої уяви учнів – створення нових образів у процесі навчання. Основними прийомами розвитку творчих здібностей на уроках рідної мови є написання творів, переказів з творчим продовженням, лінгвістичні ігри, складання і розв'язування ребусів, кросвордів, шарад, робота над створенням казок, загадок; творчі завдання додому. Важливу роль відіграють творчі самостійні роботи.

До перспектив дослідження відносимо: подальше вивчення організаційно-методичних аспектів роботи вчителя з розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів, визначення важливих напрямів роботи вчителя з формування в учнів мовленнєво-творчих здібностей; розроблення системи вправ та завдань, які доцільно застосовувати на уроках української мови для розвитку мовленнєво-творчих здібностей учнів початкової школи; подальше розроблення методичних рекомендацій для вчителів початкової школи з питань організації роботи вчителя з розвитку мовленнєво-творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови.

Література:

1. Бондаренко Н. Про формування творчої особистості молодшого школяра засобами слова. Початкова школа. 1998. № 9. С.22 – 24.
2. Білик Т. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових технологій. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернетконференції/ за ред. Г.С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД». 2015.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf>
4. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови. Початкова школа. 2016. №7. С. 5–11.
5. Іщенко Н. Технології та особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі вивчення української мови та літератури. Педагогічний альманах : збірник праць молодих науковців [електронне видання]/ відп. ред. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя. 2018. Вип. 2. С. 97 – 102.
6. Концепція Нової української школи [електронний ресурс].Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Парфілова С., Литвиненко І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови та літературного читання. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. № 9 (93). С. 98 – 108.
8. Равлюк Т. Діагностика та раннє виявлення творчих здібностей учнів. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2005. Вип. 20. С.112 –118.
9. Романовська, Д. Технології вивчення ефективного діяльності психолога. Психолог. Шкільний світ. 2006. № 11. С. 5–10.

References:

1. Bondarenko N. (1998) Pro formuvannia tvorchoi osobystosti molodshoho shkoliara zasobamy slova [About the formation of the creative peculiarity of a young student through the use of words]. *Pochatkova shkola - Pochatkova school*, 9, 22 – 24 [in Ukrainian].
2. Bilyk T. (2015) Rozvytok tvorchykh zdibnostei molodshykh shkoliariv zasobamy ihrovyykh tekhnolohii [Development of creative abilities of young students using gaming technologies] *Aktualni problemy formuvannia tvorchoi osobystosti pedahoha v konteksti nastupnosti doshkilnoi ta pochatkovoї osvity - Current problems of shaping the creativity of a teacher in the context of the onset of preschool and early childhood education: a collection of materials from the International Scientific and Practical Internet Conference*. Vinnytsia : TOV «Nilan – LTD» [in Ukrainian].
3. Derzhavnyi standart pochatkovoї zahalnoi osvity [State standard for cob lighting] (n.d.). <https://mon.gov.ua>. Retrieved from <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf> [in Ukrainian].
4. Dubovyk S. (2016) Orhanizatsiia navchalnoi movlennievo-tvorchoї diialnosti molodshykh shkoliariv na urokakh ukrainskoї movy. *Pochatkova shkola - Pochatkova school* 7, 5–11 [in Ukrainian].
5. Ishchenko N. (2018) Tekhnolohii ta osoblyvosti rozvytku tvorchykh zdibnostei molodshykh shkoliariv u protsesi vyvchennia ukrainskoї movy ta literatury [Technologies and features of the development of creative abilities of young students in the process of learning Ukrainian language and literature]. *Pedahohichnyi almanakh - Pedagogical almanac: collection of young scientists [electronic edition]*, 2, 97 – 102. Nizhyn : NDU im. M. Hoholia [in Ukrainian].

№ 14(28)
2023

НАУКА
і ТЕХНІКА

серії: право, економіка, педагогіка,
техніка, фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

6. Kontsepsiia Novoi ukrainskoi shkoly [Concept of the New Ukrainian School] (n.d.)._ <https://mon.gov.ua>. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].

7. Parfilova S., Lytvynenko I. (2019) Rozvytok tvorchykh zdbnostei molodshykh shkolariv na urokakh ukrainskoi movy ta literaturnoho chytannia [Development of creative abilities of young students in the lessons of Ukrainian language and literary reading]. *Pedahohichni nauky - Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 9 (93), 98 – 108. [in Ukrainian].

8. Ravliuk T. (2005) Diahnostyka ta rannie vyivlennia tvorchykh zdbnostei uchniv [Diagnosis and early detection of creative abilities in students] . *Visnyk Lvivskoho universytetu - Bulletin of Lviv University. The series is pedagogical*, 20, 112 –118. [in Ukrainian].

9. Romanovska, D. (2006) Tekhnolohii vyvchennia efektyvnoho diialnosti psykholoha [Technologies of Studying the Effective Activities of a Psychologist], *Psykhologh. Shkilnyi svit - Psychologist. Psychologist. School World*, 11, 5–10 [in Ukrainian].

Журнал

«Наука і техніка сьогодні»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*

Випуск № 14(28) 2023

Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.